

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף כב

(המשך מעמוד קודם)

שלושה שישבו לקיים את השטר: שלושה דיינים שישבו לקיים את השטר, ובאו שני עדים וערערו על אחד מהדיינים שהוא פסול לדון. אם שני הדיינים האחרים מכירים עדות סותרת המבשרה את הדיין השלישי, הם יכולים להעיד עליו. ודוקא קודם שהם חתמו איתו, אבל לאחר החתימות הם כבר נוגעים בעדות כי גנאי להם שהם חתמו עם דיין פסול, ואינם נאמנים להעיד.

אי ערער דגזלנותא: העדים העידו שהדיין השלישי גזלן. אך אם כן מה תועיל עדותם של שני הדיינים שהוא לא גזלן, והרי הם תרי מול תרי, ומספק הוא פסול?

ערער דפגם משפחה: העדים העידו שהדיין השלישי הוא עבד הפסול לדון. אך אם כן מה הבעיה שיעידו שני הדיינים גם לאחר החתימות, והרי אין כאן 'עדות' אלא 'גילוי מילתא בעלמא' שהוא לא עבד, וזהו דבר שמתברר לא על פי העדים אלא על פי בירור המציאות, והדיינים רק גילו את אוזנינו בעובדה הזו?

דעבד תשובה: והשיב את הגזילה, וממילא הוא כשר לדון. עדות זו אינה מכחישה את שני העדים, היא מסכימה איתם שהוא היה גזלן אלא שעבשיו הוא כבר כשר. (ועל עדות זו אם הם נוגעים בדבר אינם נאמנים).

*

שלושה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהם: עוד לפני שהספיקו לחתום. וכאשר יחתמו רק השניים, יסברו הרואים שרק שני דיינים בלבד קיימו את השטר. ולכן הם צריכים לכתוב ב'קיום': במושב שלושה ישבנו (לקיים את השטר) והאחד איננו'.

רב נחמן בר יצחק אומר שאם בנוסח הקיום כתוב: 'שטר זה יצא לפנינו בבית דין' אין צורך כבר לכתוב את הנוסח הקודם ש'האחד מת', מכיון שכבר כתוב שהשטר יצא לפני 'בית דין' הלא הם שלושה דיינים.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ודלמא בית דין חצוף הוא: עדין יש לחשוש שאנשים הרואים רק את שתי החתימות, יסברו שהשטר יצא לפני 'בית דין חצוף' של שני דיינים בלבד?

דכתיב ביה בי דינא דרבנא אשי: שהיה כתוב 'שטר זה יצא לפנינו בבית דין של רב אשי'. 'רב אשי' זו רק דוגמא לבית דין מפורסם שהיה בימיו של רב נחמן בר יצחק (רב אשי היה ראש ישיבה במתא מחסיא), שבית דין כזה ודאי לא היה מקיים את השטר בשניים.

ודלמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל סבירא להו: עדיין יתכן שהחכמים היושבים בבית דין של רב אשי סוברים כשמואל, והם דנו בבית דין של שניים?

הגמרא מתרצת שכתוב בקיום: 'ואמר לנו רב אשי לקיים את השטר', ורב אשי עצמו ודאי לא יקיים את השטר בבית דין של שניים.

משנה: האשה שאמרה אשת איש הייתי אבל כעת אני גרושה, נאמנת מדין 'הפה שאסר (= אשת איש הייתי ואסורה על כל העולם) הוא הפה שהתיר (= גרושה אני ומותרת).

אבל אם יש עדים שהיא הייתה אשת איש אינה נאמנת לומר שהיא גרושה, לפי שאין כאן 'הפה שאסר'.

נשביתי: האשה שאמרה נשביתי לבין הגויים אבל אני טהורה כלומר לא נבעלתי להם, נאמנת מדין 'הפה שאסר' ומותרת להינשא לכהן.

ואם משנישאת וכו': יבואר בגמרא.

גמרא: מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה: שנאמר "וְאָמַר אָבִי הַנְּעֻרָה אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בְּתִי נְתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנְאָהּ". ביאור: פסוק זה נאמר לגבי מוציא שם רע, כלומר אדם שהוציא שם רע על אשתו שלא מצא לה בתולים, ואביה אומר לבית דין "אֶת בְּתִי נְתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה...". והרי כשהוא אומר "אֶת בְּתִי נְתַתִּי לְאִישׁ" באותו רגע הוא אסר אותה על כל העולם, שהרי הוא מעיד שהיא אשת איש ואנו לא יודעים למי הוא השיא אותה, וכשהוא ממשיך ואומר "הַזֶּה" הוא מתיר אותה לבעלה. נמצא שהוא נאמן להתיר את בתו לבעלה מדין 'הפה שאסר הוא הפה שהתיר'.

קושיא: מדוע צריך ללמוד את דין 'הפה שאסר' מן התורה, והרי זו סברא - שכשם שהוא נאמן לאוסרה כך הוא נאמן להתירה.

אלא וכו': אכן לא צריך ללמוד את דין 'הפה שאסר' מהתורה, ומהפסוק לומדים שאדם נאמן לאסור את בתו, שנאמר "אֶת בְּתִי כְּתִיתִי" כלומר שהנתינה תלויה באב, והתורה האמינה לו שאומר שנתנה לאיש הזה והיא אסורה לכולם חוץ ממנו.

"הִזְהָה" ולא ליבם: אם היבם הוציא שם רע על יבמתו שזינתה תחת בעלה הראשון אין הוא נענש במאה כסף כדין כל מוציא שם רע.

*

והא שויה נפשה חתיכא דאיסורא: מדוע היא נאמנת לחזור בה ולומר שהיא פנויה, והרי היא אסרה את עצמה בכך שאמרה בהתחלה שהיא אשת איש.

כגון שנתנה אמתלא לדבריה: מדובר שהיא נתנה טעם הגון מדוע אמרה בהתחלה שהיא אשת איש למרות שהיא פנויה לדבריה.

אמרה טמאה אני: אשה שאמרה לבעלה 'אני טמאה בטומאת נדה', וחזרה ואמרה לבעלה 'טהורה אני ולא הייתי נדה'.

תנא מיניה ארבעין זימנין: שמואל למד מרב ארבעים פעם את הדין שאשה שאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת.

ואפילו הכי לא עבד שמואל עובדה בנפשיה: ולמרות זאת כשפעם אחת אשתו אמרה לו שהיא טמאה ואח"כ אמרה שטהורה ונתנה אמתלא לדבריה, לא הקל שמואל לעצמו כדעת רב אלא פרש ממנה עד שטבלה.

*

ת"ר שנים אומרים מת: שני עדים אומרים שבעלה מת ושני עדים אומרים שלא מת, מכיון שיש שני עדים מול שני עדים, היא בספק אשת איש ואסור לה להתחתן. ואם עברה והתחתנה לדעת רבנן לא תצא, ולדעת רבי מנחם ברבי יוסי תצא משום שהתחתנה באיסור. אמר רבי מנחם ברבי יוסי: אני סובר שתצא רק במקרה שקודם באו עדים שבעלה לא מת ואח"כ נישאת, אבל אם באו עדים שבעלה מת ונישאת ורק אח"כ באו עדים שבעלה לא מת לא תצא.

קושיא: מכדי תרי ותרי נינהו, הבא עליה באשם תלוי קאי: והרי יש כאן שני עדים מול שני עדים וכל כת עדים מכחישה את השניה, וממילא היא בספק אשת איש ואסור לבעלה השני לבוא עליה ואם בא עליה חייב להביא אשם תלוי (= כדין הבא על ספק אשת איש), ואיך רבי מנחם בר יוסי אומר שאם נישאת לא תצא?

תירוץ: מדובר במקרה שנישאת לאחר מעדיה תלוי לפי שהחיוב הוא רק למי שליבו נוקפו שמא עבר על איסור, והעד הזה הרי ברור לו שבעלה מת, וכן היא ואומרת ברי לי (= ברור לי) שבעלי מת.

אמר רבי יוחנן וכו' מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? מדוע כשיש תרי מול תרי האם מת, ונישאת - לא תצא. ואילו כשיש תרי מול תרי האם נתגרשה, ונישאת - כן תצא?

תרגמה בעד אחד: צריך לגרוס בדברי רבי יוחנן 'עד אומר.. ועד אומר וכו' דהיינו יש כאן רק עד מול עד. ולכן כשעד אחד מעיד שמת בעלה - רבנן הקילו לסמוך עליו בכדי שלא תשאר עגונה. הסיבה שרבנן האמינו לעד אחד בעדות אישה (אפילו ש'אינה בידו'), משום שהחמירו עליה בסופה שאם יבוא בעלה תצא מזה ומזה, ולכן האמינו לה שיכולה להתחתן כי בודאי תדייק בעדות ותברר היטב לפני שתתחתן.

וישנו כלל ש'כל מקום שהאמינה התורה לעד אחד הוא נחשב כמו שניים'. ואם כן כשרבנן האמינו לעד אחד שמת בעלה יש לו כח כמו שניים, ואילו לעד השני האומר שהבעל לא מת לא האמינו רבנן, וממילא הוא נחשב רק לעד אחד, ועד אחד לא יכול לבטל שני עדים.

[יש להעיר: כאמור עדות עד אחד לאישה שמת בעלה היא מדרבנן, אך עכ"פ רבנן תקנו להאמין לו על פי התורה שהאמינה לעד אחד כמו שניים במקומות אחרים (סוטה ועגלה ערופה), ולכן נתנו לו כח של שניים].

אי הכי אפילו לכתחילה נמי: תלך ותתחתן, ומדוע אמר רבי יוחנן שרק אם כבר נישאת לא תצא?

סיפא: אבל בסיפא 'עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה' הרי שניהם מעידים שהיא הייתה נשואה, ואילו שהיא נתגרשה מעיד רק עד אחד, ואין עדותו של עד אחד מועילה כנגד שניים.

רבא אמר: אין צורך לגרוס בדברי רבי יוחנן אחרת, אלא מדובר בשני עדים מול שני עדים. ורבי יוחנן מסכים עם דעתו של רבי מנחם בר יוסי שהובאה בברייתא למעלה, הסובר שבכל מקרה כשיש שני עדים מול שני עדים ונישאת תצא. אמנם רבי יוחנן סובר כמותו רק לגבי גרושין ולא לגבי מיתה. וההבדל ביניהם: כשהיא סומכת על שני העדים שאמרו שהוא מת והיא הולכת ומתחתנת, היא בודקת היטב קודם לכן כי אם יבוא בעלה היא לא תוכל להכחיש את החי. אבל כשהעדים מעידים שהיא נתגרשה

והיא הולכת ומתחתנת, היא לא מפחדת שמא יחזור בעלה כי היא תמיד תוכל להכחישו ולומר שהוא כן גירש אותה.

ומי חציפה וכו': הגמרא מבארת שכאן היא תעיז פניה בפני בעלה כי יש לה שני עדים שמסייעים לגירסה שלה.

רב אסי אמר: מדובר בשניים מול שניים כנ"ל. ומדובר שהעדים מעידים 'היום מת בעלה' ובסוג מיתה כזו שגופו נעלם, כגון שהוא טבע בים או שטרף אותו אריה. וכן לגבי גירושין הם מעידים 'היום היא נתגרשה'.

משכך, לגבי מיתה - סובר רבי יוחנן כרבנן בברייתא לעיל, שאם נשאת לאחד מעדיה והיא אומרת ברי לי שהוא מת לא תצא. ואין לנו לחשוש שבעלה לא מת כי אין לנו אפשרות לברר זאת. אבל לגבי גירושין - מכיון שהעדים העידו שהיום הוא גירש אותה, אנו צריכים לברר היכן הגט שלה, ואם היא לא מביאה אותו הרי זה סימן שהיא לא באמת נתגרשה, וקשה להאמין שהיא הספיקה לאבד אותו כל כך מהר, ולכן גם אם כבר נישאת תצא.

*

תנו רבנן שניים אומרים נתקדשה וכו': ואם נישאת לאדם אחר – לא תצא.